

De veerkracht van Immaterieel Erfgoed

Immaterieel Erfgoeddag april 2021

De Immaterieel Erfgoeddagen van april 2021 stonden in het teken van veerkracht. Immaterieel erfgoed leeft en verbindt, en laat het afgelopen jaar meer dan ooit haar veerkracht en veranderlijkheid zien. Tijdens de bijeenkomsten zagen we welke uitdagingen de coronacrisis brengt, maar vooral ook op welke innovatieve manieren immaterieel erfgoed beoefend wordt.

Na een korte interactieve opening en de laatste updates vanuit het Kenniscentrum, volgden drie filmportretten over innovatieve en creatieve manieren om immaterieel erfgoed te blijven beleven ten tijde van corona. De video's vormden een voedingsbodem voor uitwisselingen van ideeën in deelsessies. De uitkomsten van die sessies hadden veel raakvlakken. Hieronder vind je wat verschillende erfgoedgemeenschappen deelden en hebben meegenomen uit de immaterieel erfgoeddagen.

Beiaardcultuur: De verbindende rol van de muzikanten van de stad

De beiaardiers vervullen een verbindende rol als stem van de vreugde en het verdriet van een stad, en die stem kon dus ook niet uitblijven tijdens de coronacrisis. De beiaardiers en de Koninklijke Nederlandse Klokkenspel Vereniging hebben dan ook een bijzonder jaar achter de rug. Ze vertellen in [deze video](#) hoe de crisis uiteindelijk zorgde voor een ervaring van hun erfgoed. Dankzij de coronacrisis werd er namelijk veel meer gehoor gegeven aan een estafette van klokkenspel, en door in te spelen op de actualiteit en verzoeknummers via een app op te halen, wonnen de beiaardiers aan populariteit.

Bloemencorso Vollenhoven: alternatieven om samen te blijven creëren

In [deze video](#) legt wagenbouwers Marcel Santbergen en Jordy Winter en voorzitter Han Knol van de Vollenhoofse Vereniging voor Volksvermaken uit hoe het Bloemencorso Vollenhoven is omgegaan met de uitdagingen van het afgelopen jaar. De vereniging heeft een routekaart gemaakt met verschillende scenario's van optie A tot en met optie G, afhankelijk van de coronamaatregelen.

Zomercarnaval Rotterdam: online platform YouDistrict en organisatorische innovaties

De organisatoren van het Zomercarnaval Rotterdam hebben tijdens de coronacrisis de tijd genomen om te reflecteren op hun erfgoed en organisatie. Het resultaat is een reorganisatie en een online platform waarop het Zomercarnaval beleefd kan worden. Het online platform heet YouDistrict en in [deze video](#) leggen Guus Dutrieux en Karel Willems uit welke alternatieven ze voor ogen hadden en hoe YouDistrict tot stand kwam.

De link met andere erfgoedgemeenschappen: samenwerking, creativiteit, digitale vaardigheden en inspelen op de actualiteit

De coronaperiode nodigt uit, of dwingt wellicht, om kansen te spotten én te pakken. Uit de deelsessies naar aanleiding van deze casussen blijkt dat meer erfgoedgemeenschappen de pandemie ervaren als een tijd van patronen doorbreken. Noodgedwongen moesten zij zich anders opstellen tegenover hun immaterieel erfgoed.

Ada Boersma van de Koninklijke Nederlandse Klokkenspel-Vereniging ligt de casus van de Beiaardcultuur toe. Door **samenwerking met nieuwe organisaties en stakeholders** zoals de lokale voedselbanken ontstond er een kettingreactie waarin de zichtbaarheid van de beiaardiers groeide, ook richting radio, tv en gemeenten. “Ik durf het bijna niet zo te omschrijven, maar corona voelt soms als *a blessing in disguise*”

YouDistrict van het Rotterdams Zomercarnaval is eveneens een samenwerking met Rotterdam Unlimited, de gemeente en andere festivals. “We hebben niet stilgezeten”, legt Karel van het Zomercarnaval uit. “In twee jaar is het platform gemaakt, waar iedereen een huis heeft, ook andere festivals.”

Ook uit het voorbeeld van het corso in Vollenhove kwam naar voren dat samenwerking onderling erg belangrijk is. In de deelsessie over deze casus blijkt dan meerdere erfgoedgemeenschappen de tijd gebruiken om samenwerking buiten hun eigen netwerk te zoeken. Zo worden samenwerkingen met hogescholen en de media genoemd. “. Samenwerkingen met nieuwe stakeholders, bijvoorbeeld de lokale gemeente of provincie, of een maatschappelijke organisatie, willen ook de andere erfgoedgemeenschappen koesteren. Ze willen in deze samenwerkingen – ontsproten door de noden van corona – investeren om ze te borgen.

De casus van het Bloemencorso Vollenhoven laat zien hoe betrokken beoefenaars en publiek zijn. Bij de pakken neer zitten is geen optie. “Samen dingen creëren zit in de genen. Als we nu zeggen we gaan een corso organiseren, staan ze allemaal in de rij.” Maar dit geldt niet voor alle erfgoedgemeenschappen. Wat betreft de samenwerking binnen de erfgoedgemeenschap ligt er ook een uitdaging: hoe behoud je de **betrokkenheid** bij het erfgoed en een kort lijntje met het publiek of de beoefenaars, als dit al twee keer niet door kan gaan? In de deelsessies over de casus van het Bloemencorso en het Zomercarnaval worden hier ideeën over uitgewisseld. Het online platform YouDistrict inspireert als het gaat om het betrekken van deelnemers en het vergroten van de zichtbaarheid.

Digitalisering wordt gezien als een van de grootste kansen, die veel erfgoedgemeenschappen hebben gegrepen. De verzoeknummers via de app van de beiaardiers en YouDistrict van het Zomercarnaval Rotterdam zijn concrete voorbeelden van hoe digitalisering het lijntje tussen erfgoedbeoefenaar en publiek korter maakt. Maar ook bijvoorbeeld de stoelenmatters, voorheen gewend om naar markten te gaan om hun producten te tonen en te verkopen, brengen hun waar nu aan de man via online markten. Ook zetten ze op film/foto hoe ze hun producten ambachtelijk vervaardigen, zodat het publiek ook digitaal de waarde ervan begrijpt.

Andere gemeenschappen, zoals papierknippen, hebben de tijd benut door te investeren in een nieuwe website. De omslag naar digitaal werken, door een whatsappgroep en facebook knipgroep, leidde bij hen tot een groei van 230 naar 260 leden. Gamelan muziekgroepen besloten te investeren in digitaal vergaderen, wat na een periode van trial en error is gelukt. Zo blijven ze in ieder geval met elkaar in contact ondanks dat ze geografisch ver van elkaar verwijderd zijn. Uit verschillende deelsessies blijkt de ervaring dat digitale middelen mensen bij elkaar kunnen brengen die elkaar anders misschien door de afstand en door tijdgebrek niet hadden ontmoet. Ook ben je digitaal niet gebonden aan de beperkte ruimte van een evenement en is internationale samenwerking veel gemakkelijker.

Waar de beiaardiers **inspelen op de actualiteit** door bijvoorbeeld te spelen voor de zorg, zag ook het molenaarsgilde een trend om op aan te sluiten: meer mensen verkennen hun lokale omgeving in de

vrije tijd. Bijna overal staat wel een molen, en de molenaars merkten dan ook dat zij meer meel en andere producten verkochten dan voorheen. Daar moet je dan wel op inspringen door je voorraad te vergroten. Ook kwamen er meer aanmeldingen voor de molenaarsopleiding, de belangstelling voor het ambacht groeide ten opzichte van voorgaande jaren. Er is nu zelfs een wachtlijst. Het signaleren van zo'n trend is cruciaal om hier als erfgoedgemeenschap op in te kunnen springen en zo ook na corona die stijgende lijn vast te houden.

Bovenal leiden de coronabeperkingen bij erfgoedgemeenschappen ook tot **creativiteit**. Zo ging de Sjaasbergergank niet door, maar werd er wel in samenwerking met de lokale omroep een programma op radio en televisie georganiseerd. Dit vergde een enorme ommezwaai voor de organisatie, waar veel uit is geleerd. Zomercarnaval Rotterdam heeft naast het nieuwe online platform nu ook allerlei nieuwe ideeën over de omgang met diversiteit en duurzaamheid. In de deelsessies zijn diverse creatieve en innovatieve ideeën aan bod gekomen. En voor vrijwel alle erfgoedgemeenschappen geldt dat ze verschillende scenario's hebben moeten bedenken. Stilzitten is voor velen geen optie gebleken, en dus leidt creativiteit tot het opzetten van alternatieven.

Concluderend

Uit de filmportretten en de deelsessies blijkt dat de coronacrisis heeft gezorgd voor nieuwe uitdagingen, die een bron vormden voor creativiteit en veerkracht. Voor velen bood de crisis tijd om te reflecteren op het erfgoed en de organisatie om zo tot innovatieve ideeën te komen. Die innovaties en opgedane inspiratie zijn vooral op het gebied van samenwerken, de achterban betrekken, digitalisering, inspelen op de actualiteit zoals de interesse voor het verkennen van de eigen omgeving, en creativiteit.